

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060404

SLUTLIGT BESLUT
2024-07-03
Stockholm

Mål nr
ÖM 13005-23

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, slutliga beslut 2023-09-19 i mål nr M 2735-23, se bilaga A

PARTER

Klagande

Göteborgs Hamn Aktiebolag, 556008-2553

Ombud: Advokatfirman Setterlid AB

Motpart

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

SAKEN

Avvisning av ansökan om tillstånd till hamn- och vattenverksamhet m.m. i Arendalshamnen i Göteborgs kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Dok.Id 2081002

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Göteborgs Hamn Aktiebolag har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens beslut och återförvisa målet dit för fortsatt behandling.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har lämnat till Mark- och miljööverdomstolen att avgöra om bristerna i bolagets ansökan är av sådan art att det var rätt att avvisa ansökan eller om målet ska återförvisas.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN M.M.

Göteborgs Hamn Aktiebolag har bland annat anfört följande.

Det överklagade beslutet innefattar rättegångsfel genom att mark- och miljödomstolen avvisat ansökan utan att bereda bolaget möjlighet att komplettera ansökningshandlingarna i de avseenden som mark- och miljödomstolen ansett dessa vara bristfälliga. Bolaget har inte heller beretts tillfälle att yttra sig över i målet inkomna yttranden från berörda myndigheter om behovet av att komplettera ansökan.

Vad gäller ansökans avgränsning har bolaget redovisat den egna hamnverksamhetens gränser, såväl på land- som på sjösidan, och redogjort för att förekommande sjöfart trafikerar det allmänna hamnområdet i Arendalshamnen inklusive hamnbassängen som ansluter till allmänna farleder. Såväl hamnverksamheten som förekommande fartygs- och landbaserade transporter till och från Arendalsterminalen har således avgränsats geografiskt och funktionellt i erforderlig omfattning i ansökningshandlingarna.

Vad gäller den fartygs- och landbaserade trafik som från tid till annan sker till och från hamnområdet innefattas den inte i begreppet "hamnverksamhet" och bolaget saknar rådighet över fartygens potentiella omgivningspåverkan. Bolaget har ändå utrett och i ansökan utförligt redovisat förutsebara miljökonsekvenser av fartygs- och landbaserad trafik till och från Arendalshamnen.

Vad gäller samrådet är det varken sett till samrådsunderlagets sakliga innehåll, samrådskretsens omfattning eller formerna för samrådets genomförande i övrigt behäftat med fel. Därutöver hade samtliga påtalade fel eller brister i övrigt under alla omständigheter kunnat läkas i mark- och miljödomstolen. I detta sammanhang kan även tilläggas att ingen myndighet har ansett att behovet av kompletteringar var sådant att ansökan skulle avvisas.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har bland annat anfört följande.

Länsstyrelsen har inte yrkat på avvisning i målet hos mark- och miljödomstolen utan ställt krav på att sökanden ska komplettera ansökan i olika avseenden. Bland annat måste det av ansökan framgå vilken omfattning av verksamheten man planerar för och vilka ramar man vill ha för tillståndet samt hur detta förhåller sig till den befintliga verksamheten. Det förhållandet att det rör sig om en allmän hamn innebär inte att bolagets ansvar för att redovisa hamnverksamhetens miljökonsekvenser minskar. Det utgör inte heller hinder mot att i ansökan redovisa tydliga åtaganden avseende vilken typ av hamnverksamhet som avses att bedrivas, antal och huvudsakliga typer av fartygsanlöp samt maximal mängd hanterat gods som inte får överstigas i ton per år och maximala antalet fartygspassagerare som får nyttja hamnen per år. Det förekommer ofta begränsningar av detta slag i tillstånd för hamnverksamhet, även beträffande de allmänna hamnarna. Det finns tillstånd där tillståndsmeningen innehåller begränsningen men vanligare är att detta regleras i villkor.

En ansökan ska innehålla förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått samt övriga uppgifter som behövs för att bedöma om de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken följs. Bolaget har lämnat vissa förslag på villkor, främst rörande vattenverksamheten. Beslutsunderlaget är dock för bristfälligt för att kunna göra bedömningen om hänsynsreglerna är uppfyllda och vilka ytterligare villkor som kan behövas. Om det faktiska utfallet av aktuella störningar inte fullt ut går att förutse bör bolaget utgå från det värsta scenario som med befintlig kunskap går att förutse under den närmaste tioårsperioden och den maximala kapacitet som hamnen är dimensionerad för att kunna klara.

Mark- och miljööverdomstolen har inhämtat yttrande från **Miljö- och klimatnämnden i Göteborg** som i huvudsak uppgett att nämnden delar mark- och miljödomstolens bedömning att det för hamnverksamheten behöver bestämmas ett verksamhetsområde som omfattar såväl land som vatten och att bolaget i egenskap av verksamhetsutövare är ansvarig för samtliga olägenheter som uppstår för omgivningen från verksamheten inom detta verksamhetsområde, dvs. även från fartygsdriften.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS SKÄL

Bestämmelser om vad en tillståndsansökan ska innehålla återfinns i första hand i 22 kap. 1 § miljöbalken. Om en domstol finner att ansökan är ofullständig ska den enligt 22 kap. 2 § andra stycket miljöbalken förelägga sökanden att avhjälpa bristen. Följer sökanden inte föreläggandet och är bristen så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för prövning av målet, får domstolen avvisa ansökan. Det är endast i undantagsfall det kan komma i fråga att en domstol avvisar en ansökan utan att först ha förelagt sökanden att avhjälpa eventuella brister. Det har i sådana fall varit fråga om brister som inte varit möjliga att avhjälpa i efterhand (jfr 42 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken och exempelvis rättsfallet MÖD 2002:15). I de avgöranden då ansökan varit så ofullständig att den inte har kunnat ligga till grund för prövning har det ofta handlat om mer omfattande brister i miljökonsekvensbeskrivningen eller det samråd som ska föregå den (se exempelvis rättsfallen MÖD 2002:15, MÖD 2004:9 och MÖD 2007:50). En för snävt avgränsad ansökan skulle kunna aktualisera avvisning, men även ett eventuellt avslag efter en materiell prövning (se prop. 2004/05:129 s. 63 och rättsfallet MÖD 2006:6).

Bolaget har ansökt om tillstånd för bland annat hamn- och vattenverksamhet inom Arendalshamnen i Göteborg. Sedan mark- och miljödomstolen låtit berörda myndigheter yttra sig över eventuella kompletteringsbehov har ansökan utan föregående kommunikering med bolaget avvisats. Som skäl för beslutet har mark- och miljödomstolen anfört att ansökan, som inte innefattar verksamheten vid eller miljöstörningar från de fartyg som anlöper Arendalshamnen och inte heller definierar något verksamhetsområde i vatten, har getts en felaktig avgränsning. Eftersom denna felaktighet enligt domstolen även behåftar det samråd som har förevarit har det inte

kunnat läkas inom ramen för en fortsatt beredning av målet i mark- och miljödomstolen.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att det inte är någon av de myndigheter som yttrat sig över ansökans eventuella kompletteringsbehov som begärt att ansökan ska avvisas. Frågan om avvisning har beaktats av rätten själv (se 34 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken). Enligt Mark- och miljööverdomstolen innebär emellertid ansökans avgränsning i detta fall inte att det är uppenbart att målet på grund av rättegångshinder inte kan tas upp till prövning. Det står i vart fall inte klart att ansökans avgränsning innebär att samrådet som förevarit är behäftat med fel eller att ansökan inte hade kunnat kompletteras inom ramen för en fortsatt beredning i mark- och miljödomstolen. Det har därför ålegat mark- och miljödomstolen att innan ett eventuellt beslut om avvisning bereda bolaget tillfälle att inkomma med kompletterande uppgifter. I samband med det borde mark- och miljödomstolen även ha bifogat myndigheternas synpunkter på ansökan eftersom dessa synpunkter till viss del är av relevans för frågan om ansökan kan tas upp till prövning eller inte. Mot denna bakgrund och eftersom bolaget inte förelagts att komplettera ansökan ska mark- och miljödomstolens beslut undanröjas och målet återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Beslutet får inte överklagas (se 54 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken).

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark och Petra Bergman, tekniska rådet Claes Becker samt tf. hovrättsassessorn Maria Hemmingsson Edwards, referent.

Föredragande har varit Julia Lodén.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

PROTOKOLL
2023-09-19
Handläggning i
parternas utelokal

Aktbilaga 13
Mål nr M 2735-23

RÄTTEN

Rådmanen Göran Stenman, även protokollförare, och tekniska rådet Åke Mauritzson

PARTER

Sökande

Göteborgs Hamn AB

Ombud: Advokatfirman Setterlid AB

SAKEN

Ansökan om tillstånd till hamn- och vattenverksamhet m.m. i Arendalshamnen i Göteborgs kommun; nu fråga om avvisning

Målet föredras varefter mark- och miljödomstolen meddelar följande

BESLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar Göteborgs Hamn AB:s ansökan.
2. Prövningsavgiften fastställs till 50 000 kr. För mycket betald prövningsavgift kommer att återbetalas utan ansökan när beslutet vunnit laga kraft.

SKÄL

Ansökan avser bl.a. tillstånd att utöka verksamheten vid Arendalshamnen och att för detta syfte till del renovera och bygga om hamnen.

Göteborgs Hamn AB har avgränsat sin ansökan så att den inte innefattar verksamheten vid eller miljöstörningar från de fartyg som anlöper Arendalshamnen och inte heller definierar något verksamhetsområde i vatten. Bolaget har härvid anfört att det saknar faktiska och rättsliga möjligheter att hindra eller begränsa uppkomsten av störningar från fartyg. Domstolen är medveten om att angiven avgränsning accepterats vid tidigare hamnprövningar i

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se www.domstol.se/vanersborgs-tingsratt/		måndag – fredag 08:00–16:00

Göteborg. Emellertid gäller enligt nationell praxis (se t.ex. MÖD 2007:55; Kapellskärs hamn) att prövningen av en hamnverksamhet inte kan avgränsas på detta sätt. Istället måste för hamnverksamheten bestämmas ett verksamhetsområde omfattande såväl land som vattnen och är verksamhetsutövaren ansvarig för samtliga olägenheter som uppstår för omgivningen från den miljöfarliga verksamheten inom detta verksamhetsområde, d.v.s. även från fartygsdriften. En sådan ordning är logisk och stämmer överens med vad som gäller för Trafikverket som väghållare/verksamhetsutövare för den trafik som förekommer på allmän väg.

Ansökan har således bland annat getts en felaktig geografisk avgränsning. Denna felaktighet behåftar även det samråd som har förevarit, och kan inte läkas inom ramen för en fortsatt beredning av detta mål hos mark- och miljödomstolen. Vid sådant förhållande kan inte den specifika miljöbedömningen slutföras. Ansökan ska därför redan på dessa grunder avvisas.

Av nationell praxis för prövning av hamnverksamheter följer vidare, som också framgår av 22 kap. 25 § miljöbalken, att domar om tillstånd behöver innehålla bestämmelser om en verksamhets omfattning och tekniska utformning. Det är därför enligt domstolens mening inte möjligt att i enlighet med bolagets ansökan, utan närmare beskrivning och entydiga yrkanden från sökanden vad gäller trafikerande fartygstyper, högsta fartygsstorlekar, antal fartygsrörelser, samt aktuella gods- och passagerarvolymer, pröva bolagets anspråk om tillstånd till hamnverksamhet med obegränsad fartygstrafik i Arendalshamnen.

Omfattningen av fartygstrafiken i hamnen har även en direkt koppling till såväl omfattningen av bolagets verksamhet inom sitt angivna verksamhetsområde till lands och miljöpåverkan från denna, som omfattningen av följdverksamheter till hamnverksamheten i form av t.ex. landtransporter på väg.

Med de avgränsningar som görs i bolagets ansökan skulle den planerade verksamhetens samlade miljöeffekter inte kunna förutses, eller värderas av mark- och miljödomstolen, och prövningen därigenom inte kunna bli ändamålsenlig.

Mark- och miljödomstolen vill i sammanhanget även framföra följande synpunkter på ansökan.

- Sökanden förbigår i sin ansökan regelverkets krav på jämförande redovisning av alternativa lokaliseringar för den avsevärda utökning som planeras för verksamheten vid Arendalshamnen. En sådan redovisning ska säkerställa att den plats kan väljas där det avsedda ändamålet uppnås med minsta intrång och olägenhet.
- Den felaktiga avgränsningen enligt ovan medför att sökandens framtagna MKB inte kan tjäna som underlag för en bedömning av miljöeffekterna av vare sig nuvarande eller tillståndssökt hamnverksamhet i Arendalshamnen. Varken för de direkta effekter som kan uppstå inom hamnens verksamhetsområde i vatten (när detta har fastställts) och påverkan på kringliggande vattenområden, eller för indirekt påverkan på skyddsvärden i dessa vattenområden till följd av angörande fartygs aktiviteter utanför verksamhetsområdet. På motsvarande sätt behöver en breddad och fördjupad redovisning även tas fram av den tillståndssökta hamnverksamhetens samlade påverkan på kringliggande landmiljöer, och på utpekade skyddsvärden inom det närliggande Natura 2000-området.
- Även i andra avseenden avgränsas ansökan och prövningsunderlag så att för hamnutvecklingsprojektet nödvändiga verksamheter och åtgärder, och värderingen av dessa verksamheters och åtgärders miljökonsekvenser riskerar att falla utanför prövningsramen i det aktuella målet hos mark- och miljödomstolen, och så att domstolens möjligheter att reglera miljöpåverkan från den tillståndssökta verksamheten i övrigt begränsas.

Hanteringen av frågor om förorenad mark i samband med ombyggnadsåtgärder inom verksamhetsområdet utelämnas helt i det redovisade prövningsunderlaget. Det är enligt domstolens mening för aktuell verksamhet inte lämpligt att sådana frågor skjuts på framtiden att i efterhand hanteras i anmälningsärenden hos tillsynsmyndigheten på det sätt som föreslås av bolaget.

Vad gäller planerade byggnadsåtgärder i vatten beskrivs i ansökan olika alternativ för genomförandet. Tanken verkar vara att bolaget ska ges möjlighet att i efterhand själv

kunna välja hur den tillståndsgivna verksamheten ska utformas och genomföras. Även dagvattenhanteringen inom verksamhetsområdet till lands redovisas med alternativa principlösningar som kan komma att ersättas av andra utformningar i den slutliga detaljprojekteringen. För att mark- och miljödomstolen ska kunna genomföra en samordnad miljöbalksprövning av det planerade hamnutvecklingsprojektet och bedöma dess samlade miljöpåverkan krävs dock att bolaget närmare anger vilka åtgärder som omfattas av ansökan och beskriver deras samlade miljökonsekvenser.

- Ansökan innefattar ett yrkande om lagligförklaring. Det är emellertid oklart exakt vilka anläggningsdelar som omfattas av yrkandet. Vidare saknas uppgifter avseende när dessa anläggningsdelar utförts, något som är av betydelse för möjligheten att tillämpa bestämmelsen om laglighetsprövning.
- Ansökan hänvisar allmänt till regleringar i tidigare tillståndsbeslut men saknar närmare redogörelse för de tillståndsbestämmelser och villkor som gäller för verksamheten enligt tidigare tillstånd.
- I det redovisade samrådsunderlaget anges att i den mån muddringsarbeten kommer att behöva utföras i samband med planerat byggande i vatten avses dessa muddermassor att dumpas vid Vinga med stöd av tidigare medgiven dispens för annan dumpning av avfall. Mark- och miljödomstolen bedömer att eventuell dumpning av muddermassor kopplade till genomförandet av det planerade hamnutvecklingsprojektet i Arendalshamnen kan komma att förutsätta särskild dispensprövning mot förbudet i 15 kap. 27 § miljöbalken. Det kan nämligen ifrågasättas om lämnad generell dispens omfattar mer än förekommande underhållsmuddringar. En sådan dispensprövning ska i så fall ingå i den samlade miljöbalksprövningen.

Mark- och miljödomstolen hänvisar i övrigt till de konkreta brister i bolagets prövningsunderlag som påtalats av Länsstyrelsen i Västra Götaland och Miljöförvaltningen i Göteborgs stad i yttranden till domstolen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-11)

Överklagande senast den 10 oktober 2023.

Göran Stenman

Hur man överklagar

MMD-11

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från beslutets datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i beslutet.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.